

A bírálóbizottság értékelése

A bírálóbizottság a benyújtott doktori disszertáció, a téziszfüzetben foglaltak és a nyilvános vitában elhangzottak alapján, a felkért hivatalos bírálók véleményében írtakkal, az elismerő és kritikai megjegyzések túlnyomó részével egyetértve, a jelöltnek a bírálatokra és a feltett kérdésekre adott válaszait elfogadva döntését a következőkkel indokolja:

Herke Csongor a súlyosítási tilalom hazai és nemzetközi irodalmának egyik legkiválóbb ismerője. Kvalitását, a bünygyi tudományok körében szerzett tudását jelzi már maga a témaválasztás is: olyan „fehér foltot” talált a büntetőeljárásban, amelyet a jogtudósok eddig szinte teljesen érintetlenül hagytak. Rajta kívül a jogtudomány hazai művelői közül kevesen foglalkoztak ezzel a kérdéssel, a 20. században mindössze nyolc, kifejezetten a súlyosítási tilalom egyes kérdéseit feldolgozó tanulmány jelent meg hazánkban, összegző, a témakör valamennyi aspektusát vizsgáló monográfia azonban nem készült.

A szerző célja – a téziszfüzet 3. részében megfogalmazottak szerint – az volt, hogy megvizsgálja, milyen elméleti és gyakorlati problémák merülnek fel a súlyosítási tilalommal összefüggésben, és azokat milyen módon lehetne megoldani. A disszertáció számos, részben a jogalkotónak címzett, részben a jogalkalmazás során megfontolandó javaslatot tartalmaz.

A szerző a súlyosítási tilalom külföldi – elsősorban német – és hazai története mellett, a jogintézménnyel összefüggésben a bírósági útról elterelést, a külön eljárások valamennyi formáját és a teljes perorvoslati rendszert áttekinti. Vizsgálja, elemzi a jogintézmény elméleti problémáit az alapelvektől a legalitás, opportunitás összefüggésein keresztül a büntetéskiszabási tényezőkig. A hatályos hazai szabályozás mellett nagy számban mutat be külföldi megoldásokat is. Az egyes hivatkozott szerzők megállapításait és a kialakult igazságszolgáltatási gyakorlatot bíráló megjegyzései szinte kivétel nélkül helytállóak. A jogirodalmi álláspontokat szakszerűen ütközteti, véleménye az egyes fejezetekben is tükröződik, az összefoglalásban pedig lényegre törően jelenik meg.

A bizottság Herke Csongor valamennyi tézisét elfogadja, így egyetért a következő megállapításokkal:

„A megvizsgált külföldi joganyag egyértelműen alátámasztotta azt a kezdeti problémafelvetést, miszerint a magyar jogi szabályozás sok tekintetben elmarad az európai standardtól.”

A bizottság elfogadja és a jelölt kutatásainak köszönhetően igazoltnak látja a tézisek azon megállapítását, miszerint

„...a súlyosítási tilalomnak nemcsak a perorvoslati eljárásban, hanem az egész büntetőeljáráson keresztülhúzódo jogelvként kellene funkcionálni...”

A bizottság fontosnak tartja a téziseknek a hazai joggyakorlatot elemző megállapításait, különösen annak hangsúlyozását, miszerint

„...immáron a súlyosítási tilalom megszegése is (helyeselhetően) abszolút eljárási szabálysértés.”

A bizottság helyesnek és példamutatónak tartja a téziseknek azt a kritikáját, amellyel a jelölt a korábbi Legfelsőbb Bíróság tárgykörben kiadott Véleményét illeti. A

téziseknek ez a tétele szélesebb értelemben tanulságos lehet a jelenlegi Kúria jogegység érdekében kifejtett tevékenysége számára is. A tézisek egyebek mellett megállapítják:

a „...Legfelsőbb Bíróság egyrészt a jogirodalomnál jóval egyszerűbb csoportosítást alkalmaz..., másrészt a törvényhozó által is kiemelt körülményeket...nem tartja kiemelendőnek...”

A bizottság az előbbieken túl a tézisek következő elfogadott tételeit is kiemelésre érdemesnek ítéli:

„... a legtöbb (kontinentális jogrendszerű) országban ismert és a mai napig is (kisebbségnagyobb eltérésekkel) elfogadott a súlyosítási tilalom.”

„A súlyosítási tilalom a büntetőeljárásban a fellebbezés és a rendkívüli perorvoslatok során a vádlott javát szolgálja (ún. favor defenzionis eset) függetlenül attól, hogy ki a jogorvoslat benyújtója.”

„A súlyosítási tilalom a büntetőeljárás számos alapelvéből következő követelmény.”

„A súlyosítási tilalom tartalmilag nem más, mint a reformáció korlátja.”

„... a jogállamilag levezethető reformatio in peius tilalmáról a vádlott nem mondhat le. ... Ha a súlyosítási tilalom hatásáról való lemondást megengednék, meg kellene állapítani annak határait is.”

A bírálóbizottság a jelölt önálló tudományos eredményének értékeli a disszertációban megfogalmazott, a vádelhalasztás esetében új jogorvoslati formára vonatkozó javaslatát, továbbá azokat a terhelt eljárási helyzetét segítő kezdeményezéseket, amelyek hozzájárulnak az állam büntetőigényének igazságos és a jogbiztonságot is szolgáló érvényesítéséhez.

A bizottság a szerzőnek azt tézisé, miszerint „... a súlyosítási tilalom a jogállamnak nem egy kényszerű következménye, hanem csak egy jogi szívesség” a következőkkel egészíti ki. A tilalom – amint azt a jelölt a történeti részben kifejti – a büntető igazságszolgáltatás humanizálódásának és a büntető hatalom garanciális korlátok közé szorításának időszakában kapta meg jelenlegi tartalmát, és az alkotmányos büntetőeljárás értékének tekinthető.

A bizottság osztja a szerző téziseinek azt a megállapítását, hogy a kriminálpolitikának törekednie kell a legalitás – opportunitás elveiben megnyilvánuló ellentmondás feloldására, amihez nélkülözhetetlen a súlyosítási tilalom intézményének fenntartása.

Összességében megállapítható, hogy Herke Csongor doktori eljárásra benyújtott monográfiája, azzal, hogy a hazai szakirodalomban kevésbé tárgyalt jogintézményt magas tudományos igényességgel dolgozta fel, hozzájárult a bűnügyi tudományok fejlődéséhez és alkalmas arra, hogy szerzője az MTA doktora tudományos címet megszerezze.

A bizottság nyomatékosan felhívja a figyelmet arra, hogy a szerző olyan új tudományos eredményeket ért el, amelyekkel egy kellően fel nem dolgozott területre vonatkozó tudásunkat gazdagította.